

Volume 10 Issue 2, July 2026

sisaddergi@gmail.com

Makale Türü/Article Type: Araştırma/Research

Makale Gönderim Tarihi/Received Date: 24.02.2026

Makale Kabul Tarihi/Accepted Date: 07.07.2026

DOI: 10.30692/sisad.1896950

KATILIM BANKACILIğI VE PARASAL AKTARIM MEKANİZMASI: BİR LİTERATÜR İNCELEMESİ*

Participation Banking and Monetary Transmission Mechanism: A Literature Review

Suat Serhat YILMAZ

Dr. Öğr. Üyesi

Kırıkkale Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri

ORCID ID: 0000-0003-2900-0824

suatserhatyilmaz@gmail.com

Nihat IŞIK

Prof. Dr.

Kırıkkale Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri

ORCID ID: 0000-0002-0054-5700

nihatis@hotmail.com

Atıf/Citation: Suat Serhat Yılmaz & Nihat Işık (2026), “Katılım Bankacılığı ve Parasal Aktarım Mekanizması: Bir Literatür İncelemesi”, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.10, S.2 Temmuz 2026 s.437-460.

Öz: Küresel ve ulusal düzeyde finansal yapılar incelendiğinde, katılım bankacılığının hem dünya genelinde hem de Türkiye’de finans sektöründeki önemini günümüzde giderek artırdığı görülmektedir. Katılım bankacılığı, Türkiye finans sisteminde %8’in üzerinde bir paya ulaşmıştır. Bu bankaların reel ekonomi üzerindeki etkilerinin anlaşılması, merkez bankalarının uyguladığı para politikalarının ve parasal aktarım kanallarının etkinliğini değerlendirebilmek için

---

* Bu çalışma, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalında Prof. Dr. Nihat IŞIK danışmanlığında Suat Serhat YILMAZ tarafından tamamlanan doktora tezinden türetilmiş olup, literatür kaynaklarının genişletilmesi suretiyle geliştirilmiştir.

kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, katılım bankacılığı sistemi perspektifinden parasal aktarım mekanizması kanallarının işleyişini ele alan uygulamalı akademik araştırmaları karşılaştırmalı olarak analiz ederek literatürdeki genel eğilimleri ortaya koymaktır. Çalışmada parasal aktarım mekanizmasının tamamını ve alt adımlarını inceleyen, çeşitli ekonometrik yöntemlerin kullanıldığı araştırmalar incelenmiştir. Literatür taraması sonucunda, faizsizlik prensibiyle çalışan katılım bankalarının, teorik beklentilerin aksine, geleneksel faiz oranlarındaki değişimlerden ve para politikası şoklarından en az geleneksel bankalar kadar, hatta kimi zaman daha güçlü etkilendiği tespit edilmiştir. Katılım bankalarının kâr payı oranlarının geleneksel faiz oranlarıyla yüksek bir bağımlılık içinde hareket etmesi, bu kurumların arbitraj mekanizmaları nedeniyle faiz riski taşıdığını göstermektedir. Sonuç olarak, ikili bankacılık sistemine sahip ekonomilerde merkez bankalarının politika oluştururken katılım bankalarının yüksek duyarlılığını dikkate alması gerektiği vurgulanmakta ve sistemin faizden tam anlamıyla ayrışabilmesi için özgün likidite yönetim araçları ile kâr-zarar ortaklığına dayalı ürünlerin geliştirilmesinin önemi ifade edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankacılığı, Parasal Aktarım Mekanizması, Literatür İncelemesi.

Abstract: When examining financial structures at both the global and national levels, it is observed that the importance of participation banking in the financial sector is steadily increasing, both worldwide and in Türkiye. Participation banking has reached a share of over 8% in Türkiye's financial system. Understanding the effects of these banks on the real economy plays a critical role in evaluating the effectiveness of monetary policies implemented by central banks and the monetary transmission channels. In this context, this study comparatively analyzes applied academic research examining monetary transmission mechanism channels from the participation banking perspective. By reviewing studies utilizing various econometric models, the research reveals that, contrary to theoretical expectations of interest-free principles, participation banks are significantly affected by conventional interest rate changes and monetary policy shocks. The high correlation between participation banks' profit share rates and conventional interest rates indicates these institutions carry interest rate risks due to arbitrage mechanisms. Consequently, the study emphasizes that central banks in dual banking systems must consider the high sensitivity of participation banks when formulating policy. Furthermore, it highlights the necessity of developing unique liquidity management tools and profit-loss sharing products for the system to truly differentiate itself from conventional operations and effectively contribute to the real economy.

Keywords: Participation Banking, Monetary Transmission Mechanism, Literature Review.

GİRİŞ

Güçlü bir finansal sektör, günümüzün rekabetçi küresel ekonomilerinde ülkelerin refah düzeylerini artırması ve baskın bir güç haline gelmesi ekonomik büyümenin motoru olarak kabul görmektedir. Gelişmiş ülkelerin ekonomik başarılarının temelinde yatan bu durum finansal sistemin ana aktörü olan bankacılık sektörüne ilgiyi artırmıştır. Bu süreçte şekillenen *geleneksel bankacılık*¹ uygulamaları da küresel ölçekte hızla gelişerek yaygınlık kazanmıştır.

Küreselleşme ile İslam dünyasına da yayılan geleneksel bankacılık, beraberinde dini meşruiyet tartışmalarını getirmiştir. Bu tartışmalar Müslüman ülkelerin kendi inanç sistemlerine uygun model arayışları ve 1970'li yıllarda petrol gelirleriyle zenginleşen Körfez fonlarını "İslami ilkelere" göre sisteme dâhil etme gerekliliği alternatif bir bankacılık yapısının doğmasına zemin hazırlamıştır (Orhan, 2020, s. 15).

Süreç içerisinde geliştirilen İslami finans sistemi, dini kurallar çerçevesinde faizsiz işlem yapmak isteyen tasarruf sahiplerinin fonlarını ekonomiye kazandırarak güvenli bir yatırım alanı sunmaktadır. Sistem Türkiye özelinde sadece yerli tasarrufun değil, Körfez sermayesinin ülkeye çekilmesinde de alternatif bir kanal işlevi görmektedir. Türkiye'de son haliyle katılım bankacılığı olarak isimlendirilen yapı "İslami" bankacılık kavramından farklıdır. Bu iki kavram sıklıkla birbirinin yerine kullanılsa da İslami bankacılık, dini ilkelerin tüm ekonomik alanlarda uygulanmasını hedeflerken; katılım bankacılığı, mevcut hukuki ve ekonomik kısıtlar nedeniyle bu ilkeleri daha sınırlı bir yapıda hayata geçirmektedir (TKBB, 2020, s. 3-4; Özulucan & Özdemir, 2010, s. 9-10).

¹ Bu çalışmada geçen 'geleneksel bankacılık' kavramı ile katılım bankacılığının dışında kalan, kâr maksimizasyonu ve faiz esasına dayalı olarak faaliyet gösteren klasik/konvansiyonel bankacılık sistemi kastedilmektedir.

Çalışmadaki temel kavramlardan birisi olan parasal aktarım mekanizması; faiz, kredi, döviz kuru, varlık fiyatları ve beklentiler kanalları aracılığıyla para politikası şoklarının ekonomiye yansıma düzeyini belirlemek için geliştirilen bir kavramdır. Bu kanallardan birisi olan banka kredileri kanalı, merkez bankasının rezerv yönetimi yoluyla bankaların borç verme kapasitesini etkilediğini, uyguladığı politikalarla kredi hacmini daraltarak milli geliri düşürdüğünü savunur (Aysan vd., 2015, s. 1). Katılım bankaları da bu durumdan etkilenmektedir. Zira katılım bankaları geleneksel bankalarla aynı finansal ekosistemi paylaşmaları nedeniyle ürünlerini fiyatlarken piyasa faiz göstergelerini dikkate almakta; bu durum, geleneksel faiz oranlarındaki değişimlerin katılım bankalarının kâr payı oranlarına doğrudan yansımaya yol açmaktadır.

Bu çalışmada, parasal aktarım mekanizmasının katılım bankacılığı üzerindeki işleyişi teorik çerçevede açıklanacak, bu alandaki mevcut uygulamalı literatür kapsamlı bir şekilde incelenecek ve özetlenecektir. Yapılan kapsamlı taramalarda, söz konusu alanda literatürü sistematik olarak tasnif eden ve bütüncül bir perspektifle inceleyen müstakil bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışma, mevcut literatürdeki gelişim sürecini ve temel eğilimleri ortaya koyan yapıyla, araştırmacılara genel gidişatı görme imkânı tanımakta ve ilgili alandaki boşluğu doldurarak literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir.

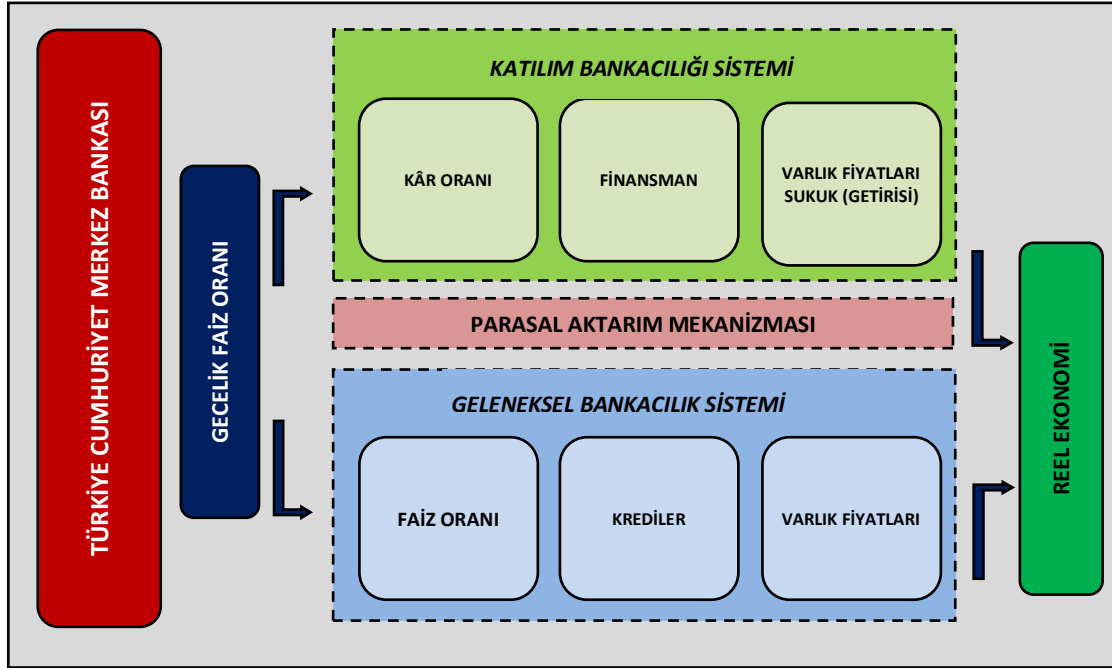
TEORİK ÇERÇEVE: KATILIM BANKACILIĞI SİSTEMİ ÜZERİNDEN PARASAL AKTARIM MEKANİZMASININ İŞLEYİŞİ

Parasal aktarım mekanizması, para politikası kararlarının ve faiz değişimlerinin iktisadi aktörlerin finansman ile tasarruf davranışlarını etkileyerek milli gelir ve enflasyona yansıma sürecidir. Bu süreçte söz konusu mekanizma, faiz ve kredi kanalları gibi unsurlar üzerinden enflasyon üzerinde belirleyici bir rol üstlenmektedir (Husin, 2013, s. 48). Ancak, İslami bankacılığın faize dayalı olmayan yapısı ve geleneksel bankacılıktan farklı finansman dinamikleri ikili bankacılık sistemine sahip ülkelerde İslami finans yapısı için para politikası sonuçlarının öngörülmesini zorlaştırmaktadır. Bu zorluklar sadece İslami prensiplerden değil, aynı zamanda ülkelerin makrofinansal altyapısı ve politik çerçevesinden de kaynaklanmaktadır (Khatat, 2016, s. 5).

İkili (dual) bankacılık sistemine sahip ülkelere, İslami bankacılık sektörünün geleneksel yapıya kıyasla daha az gelişmiş olduğu müşahade edilmektedir. Bu durumun temelinde, geleneksel sistemin kurumsallaşmış yapısı sayesinde daha verimli bir işleyişe sahip olması yatmaktadır. Finansal yapıların gelişim ve verimlilik düzeylerindeki bu farklılıklar, para politikasının her iki sistem üzerindeki aktarım süreçlerinin de ayrışmasına yol açmaktadır. Para politikasının geleneksel ve İslami finans sistemleri nezdinde farklılaşmasına neden olan temel faktörler şu şekilde sıralanabilir (Kazancı, 2020, s. 294-295):

- İslami bankacılık sektörünün geleneksel bankacılık sistemine kıyasla sahip olduğu görece ölçek ve pazar payı,
- Geleneksel ve İslami bankacılık sistemleri tarafından akdedilen sözleşmelerin yapısal ve hukuksal açıdan farklılık arz etmesi,
- Her iki sistemdeki müşteri kitlesinin tüketici davranışları ve finansal tercihlerindeki ayrışmalar,
- Müşterilerin faiz oranlarındaki değişimlere karşı sergiledikleri hassasiyetin mahiyet ve derece bakımından farklılık göstermesi.

Merkez bankalarının politika faiz oranlarında gerçekleştirdiği değişikliklerin, geleneksel ve katılım bankacılığı sistemlerini hangi değişkenler ve kanallar üzerinden etkilediği Şekil 1’de ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

Şekil 1: İkili Bankacılık Sistemi ve Parasal Aktarım Mekanizması (Kaynak: Husin (2013, s. 48)).

Şekil 1, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) belirlediği gecelik faiz oranlarının, geleneksel ve katılım bankacılığı sistemleri üzerinden ekonomiye nasıl sirayet ettiğini gösteren ikili yapıyı özetlemektedir. Mekanizma, Merkez Bankası'nın kararlarını bir yandan geleneksel bankaların faiz ve kredi kanalları, diğer yandan katılım bankalarınınkini ise kâr oranları ve varlık bazlı finansman modelleri aracılığıyla piyasalara aktarır. Nihayetinde her iki kol da varlık fiyatları ve likidite akışı üzerinden genel ekonomik aktiviteyi ve fiyat istikrarını etkileyen ortak bir "parasal aktarım mekanizması" içerisinde buluşarak para politikasının topluma ulaşmasını sağlar.

İkili bankacılık yapısının geçerli olduğu piyasalarda katılım bankaları hem fon toplama hem de finansman sağlama süreçlerinde merkez bankası politika faizinden önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu etkileşimin temel gerekçeleri şu şekilde özetlenebilir:

- I. Katılım bankaları aynı finansal havuzda yer aldıkları için, merkez bankası politika faizini fiyatlama aşamasında referans noktası olarak kabul ederler. Borca dayalı İslami finansal yapının gereği olarak kâr paylarının faiz oranlarına yakın belirlenmesi, bu bankaları geleneksel sistemin faiz riski gibi sorunlarına maruz bırakmaktadır (Husin, 2013, s. 49).
- II. Pozitif faiz şokları karşısında katılım bankaları, mevduat seviyelerini dengeleme konusunda geleneksel bankalar kadar hızlı aksiyon alamayabilirler. Geleneksel bankalar faiz enstrümanı ile fon çekişini hızla yönetirken, katılım bankalarındaki ayarlama gecikmesi fon miktarında azalmaya yol açmaktadır (Aysan vd., 2018, s. 677).
- III. İslam hukukunda kâr oranının piyasa göstergelerine endekslenmesinin yasak olmaması, faiz değişimlerinin sisteme etki etmesine imkân tanımaktadır. Türkiye'de pazarın büyük kısmına hâkim olan geleneksel bankaların faiz oranları, katılım bankaları tarafından murâbaha² işlemlerinde zorunlu bir kriter olarak dikkate alınmaktadır (Aktepe, 2013, s. 35).

² Katılım bankacılığının temel fon kullandırma yöntemlerinden biri olan murâbaha, özünde kâr beyanı esasına dayanan bir finansal alım-satım işlemidir. Süreç, müşterinin talebi ve satın alma taahhüdü üzerine, bankanın ilgili malı peşin olarak tedarik edip üzerine belirli bir kâr payı ekleyerek müşterisine vadeli

- IV.** İslami prensipler çerçevesinde faaliyet gösteren katılım bankalarının mevduat dışı fonlara erişimi geleneksel kurumlara kıyasla oldukça kısıtlıdır. Bu sınırlı erişim kapasitesi para politikası şoklarına bağlı oluşan mevduat çıkışlarının telafi edilmesini zorlaştırarak fon hacmini doğrudan etkilemektedir (Basu vd., 2015, s. 6).
- V.** Katılım bankacılığının payının düşük olduğu pazarlarda devlet tahvili gibi eşdeğer bir fiyatlama göstergesinin yokluğu geleneksel faiz oranlarına olan bağımlılığı artırmaktadır. Bu durum, katılım bankalarının para politikası değişimlerine geleneksel bankalardan farklı dozlarda tepki vermesine neden olmaktadır (Khatat, 2016, s. 16-17).
- VI.** Tasarruf sahiplerinin rasyonel davranışları faiz değişimlerinin katılım bankalarındaki fon dağılımını etkilemesine yol açar. Bireylerin faiz şoklarına tepki olarak varlıklarını gayrimenkul veya altın gibi diğer enstrümanlara kaydırması sistemdeki fon ve kredi hacmini dolaylı olarak şekillendirmektedir (Aysan vd., 2015, s. 5-6).
- VII.** Kâr-zarar ortaklığına dayanmayan ürünlerin yoğunluğu ve bu alandaki teşvik yetersizliği fonların faiz şoklarına duyarlılığını artırmaktadır. Faiz hassasiyeti düşük olan bireyler bile, politika faizindeki değişimlere bağlı olarak birikimlerini alternatif yatırım araçlarına yönlendirebilmektedir (Demiralp & Demiralp, 2015, s. 22).
- VIII.** Katılım bankalarının üretim odaklı yapıları gereği banka kredisine bağımlı KOBİ'lere fon sağlaması, kredi kanalının bu kurumlar üzerinden işlemlerini sağlar. Makroekonomik şoklar, bu orta ölçekli işletmelerin kredi taleplerini büyük ölçekli firmalara kıyasla daha şiddetli etkilemektedir (Aysan vd., 2018, s. 677).

Yapılan açıklamalardan elde edilecek bir diğer kritik sonuç, faiz oranı kaynaklı kredi kanalının katılım bankacılığı üzerinden işleyebilmesi için ülkede ikili bankacılık yapısının bulunması gerektiğidir. Finansal sistemin tamamen İslami bankacılık tarafından domine edildiği ortamlarda faiz şoklarının GSYİH üzerinde etkili olması öngörülmemektedir. Nitekim Zaheer vd. (2013), Pakistan üzerine yaptıkları çalışmada İslami bankacılığın payı arttıkça para politikasının kredi kanalının zayıfladığını saptayarak bu görüşü doğrulamışlardır.

KATILIM BANKACILIĞI VE PARASAL AKTARIM MEKANİZMASI ÜZERİNE UYGULAMALI ÇALIŞMALAR

Literatürde parasal aktarım mekanizmasının, katılım bankacılığı/İslami finans üzerinden etkisini inceleyen birçok uygulamalı çalışma mevcuttur. Aşağıda bu çalışma ile doğrudan ilgili olduğu düşünülen ve katılım bankacılığı sisteminde para politikasının ve parasal aktarım mekanizmasının etkinliğini ele alan çalışmalar önce özet tablo olarak verilmekte, ardından her bir çalışma hakkında kısaca bilgi verilmektedir.

Tablo 1: Uygulamalı Literatür Çalışmaları

Yazarlar	Tarih Aralığı / Frekans	Ülke/ Birim Sayısı	Yöntem	Sonuçlar
Ramly vd. (2025)	2018-2025	Endonezya	Nitel Betimsel Analiz ve Doküman Analizi	Endonezya'da para politikasının faiz ve kredi (finansman) kanalları üzerinden işlediği saptanmıştır. İslami finans araçlarının, para talebi ve arzı mekanizmaları aracılığıyla reel sektörü doğrudan etkileme potansiyeline sahip olduğu belirlenmiştir.

satması şeklinde işler. Uygulamada banka, malın alımı için genellikle müşterisini vekil tayin eder; böylece ticari risk paylaşarak finansman sağlanmış olur (TKBB, 2026).

Kabir vd. (2025)	2005Ç1-2020Ç4	SAARC Ülkeleri	Yapısal Vektör Otoregresyon (Yapısal Vektör Otoregresyon [SVAR])	Para politikasının çıktı ve fiyatlar üzerinde etkili olduğu; Pakistan ve Sri Lanka'da döviz kuru; Hindistan'da faiz; Bangladeş'te ise kredi kanalının baskın olduğu saptanmıştır.
Munthe & Pane (2025)	-	Endonezya	Vektör Otoregresyon (VAR)	Kredi ve likidite kanallarının aktarımında baskın rol oynadığı; döviz kurunun uzun vadede kredi hacmi ve para arzından etkilendiği tespit edilmiştir.
Saeed vd. (2023)	2009A1-2018A4	Malezya	Gecikmesi Dağıtılmış Model (AutoRegressive Distributed Lag – [ARDL]) Sınır Testi ve Toda-Yamamoto Nedensellik	İslami banka oranlarının geleneksel faiz oranlarına güçlü bir şekilde bağımlı olduğu ve faizsizlik ilkesinin pratikte tam uygulanamadığı tespit edilmiştir.
Akın vd. (2022)	2006A1-2022A3/Aylık	Türkiye	Markov Rejim Değişim Vektör Otoregresyon (Markov-Switching Vector Autoregression [MRS-VAR])	Ekonomik daralma döneminde kredi kanalının reel üretimi pozitif etkilediği; katılım bankalarının geleneksel bankalara göre tamamlayıcı bir role sahip olduğu belirlenmiştir.
Ben Amar (2022)	1990/Ç1-2017/Ç2	Suudi Arabistan	Zamanla Değişen Parametrelili Vektör Otoregresyon (Time-Varying Parameter Vector Autoregression [TVP-VAR])	Orta vadede hem İslami hem de geleneksel bankaların faiz oranı şoklarına benzer şekilde tepki verdiği gözlemlenmiştir.
Audah & Kasri (2020)	2007A1-2016A12/	Endonezya ve Malezya	VAR, Etki-Tepki Analizi ve Varyans Ayırıştırması (Variance Decomposition [VDC])	Endonezya ve Malezya'da İslami bankaların, para politikasının kendi ekonomilerine aktarılmasında önemli, ancak sınırlı (orta düzeyde) bir rol oynadığı sonucuna varmaktadır.
Dasci (2020)	2006A01-2019A06	Türkiye	VAR ve Etki-Tepki Analizi	Para politikasında meydana gelen değişiklikler katılım bankalarının kredi hacmini belirgin biçimde etkilerken, bu kredilerin sanayi üretim endeksi üzerindeki etkisi görece sınırlı kalmaktadır.

Tablo 1: Uygulamalı Literatür Çalışmaları (Devamı)

Yazarlar	Tarih Aralığı / Frekans	Ülke/ Birim Sayısı	Yöntem	Sonuçlar
Nechi & Smaoui (2019)	15 Nisan 2012-26 Mayıs 2016	5 KİK Ülkesi (Bahreyn, Kuveyt, Katar, Suudi Arabistan, BAE)	Korelasyon, Johansen Eşbütünleşme, Granger Nedensellik, VAR ve Vektör Hata Düzeltme Modeli (Vector Error Correction Model - [VECM])	İslami Bankalar Arası Gösterge Oranı'nın (IIBR) geleneksel faiz oranlarıyla uzun dönemli bir ilişki içinde olduğu ve bağımsız bir şekilde belirlenmediği saptanmıştır. Geleneksel oranların IIBR'nin öncül göstergesi olduğu belirlenmiştir
Shah & Rashid (2019)	2005-2016	Pakistan Malezya/ 16 İsl. Ban. 6 Gel. Ban	İki Aşamalı Sistem Genelleştirilmiş Momentler Metodu (Two-Step System Generalized	Para politikasında yaşanan değişiklikler, hem geleneksel hem de İslami bankaların kullandığı kredileri etkilemekte olup, kredi kanalının işlediğini göstermektedir.

			Method of Moments)	
Hamid & Yunus (2019)	2007A1-2017A12	Malezya	SVAR	Faiz oranı şoklarının her iki bankacılık türünü de etkilediği, ancak İslami bankaların kredi kanalının para politikası aktarımında önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir.
Rashid vd. (2019)	2005-2017	Pakistan/ 6 İsl. Ban. 17 Gel. Ban	İki Aşamalı Sistem Genelleştirilmiş Momentler Metodu	Parasal aktarım mekanizmasının önemli kanallarından biri olan kredi kanalının işlediği görülmektedir.
Rafay & Farid (2019)	2007-2017	Pakistan	VAR, VDC, Etki-Tepki Analizi	Pakistan’da kredi kanalının işleyişinde İslami bankacılık sistemi belirleyici bir rol üstlenmekte olup, kredi kanalının etkin şekilde çalıştığı görülmektedir.
Omer (2019)	2004A1-2016A10	Pakistan	VECM	Her iki banka türünde de politika faiz oranlarının fiyatlara yansımaları söz konusu olmakla birlikte, bu geçişkenliğin İslami bankacılık sisteminde daha güçlü olduğu görülmektedir.
Aysan vd. (2018)	2004Ç3-2012Ç4	Türkiye/ 4 İsl. Ban. 35 Gel. Ban.	Panel VAR ve Etki-Tepki Analizi	İslami bankalar, geleneksel bankalara kıyasla para politikasındaki değişimlere daha güçlü tepkiler verirken, elde edilen bulgular parasal aktarım mekanizmasının daha etkin biçimde işlediğine işaret etmektedir.
Hamza & Saadaoui (2018)	2005-2014	10 Ülke/ 50 İsl. Ban.	Genelleştirilmiş Momentler Metodu (Generalized Method of Moments [GMM])	Parasal aktarım mekanizmasının kanallarından biri olan borç finansmanı kanalının, ilgili ülkelerde etkin biçimde işlediği görülmektedir.
İbrahim (2017)	2001-2014	Malezya/ 17 İsl. Ban. 21 Gel. Ban	GMM ve Sistem GMM	Para politikasının krediler üzerinde belirgin bir etkisi bulunmamakla birlikte, İslami bankacılık sistemi tarafından finanse edilen fonların, geleneksel sisteme kıyasla para politikasına daha güçlü tepki verdiği görülmektedir.

Tablo 1: Uygulamalı Literatür Çalışmaları (Devamı)

Yazarlar	Tarih Aralığı /	Ülke/ Birim	Yöntem	Sonuçlar
Bakkal (2017)	2005A12-2017A6	Türkiye	VAR ve Etki-Tepki Analizi	Faiz oranları katılım bankalarının mevduat ve kredi hacimleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahipken, çıktı üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir; dolayısıyla kredi kanalının işlemediği sonucuna ulaşılmaktadır.
Zulhibri & Sukmana (2017)	2003Ç1-2004Ç3	Endonezya 11 İsl. Ban.	Panel Sıradan En Küçük Kareler (Pooled Ordinary Least Squares [Panel OLS]), Sabit ve Rassal Etkiler	Endonezya’daki İslami bankacılık sisteminde parasal aktarım mekanizmasının zayıf biçimde işlediği görülmektedir.

			(Random Effects [RE])	
Nazib & Masih (2017)	2010A1-2016A12/Aylık	Malezya	ARDL	İslami mevduatların faiz oranı şoklarına duyarlı olduğu; enflasyonun en dışsal belirleyici olduğu ve sistemin faizden tam bağımsız olmadığı saptanmıştır.
Akhatova vd. (2016)	2001Ç1-2013Ç4	Malezya	SVAR ve Etki-Tepki Analizi	İslami bankacılık sistemi aracılığıyla parasal aktarım mekanizması işlemekte olup, parasal sıkılaşma ve pozitif faiz oranı şoklarının ardından İslami finansman hızla gerilemektedir.
Erdoğan vd. (2016)	2006A1-2016A8	Türkiye	VAR ve Etki-Tepki Analizi	Faiz oranlarında yaşanan değişiklikler katılım bankalarının kredi hacmi ve likidite düzeylerini etkilerken, çıktı üzerinde herhangi bir etki oluşturmamaktadır.
Caporale vd. (2016)	1994A1-2016A6	Malezya	İki Rejimli Eşik Değerli Vektör Otoregresyon (Two-Regime Threshold Vector Autoregression)	İslami bankalar tarafından kullanılan kredilerdeki değişimler, geleneksel bankacılığa kıyasla faiz oranı şoklarına daha sınırlı tepki verirken, parasal aktarım mekanizmasının Malezya’da işlediği görülmektedir.
Sukmana (2015)	2006A5-2011A2	Malezya	Etki-Tepki Analizi	İslami bankacılık sistemi, Endonezya ekonomisinde parasal aktarım sürecinde belirgin ve önemli bir rol üstlenmektedir.
Asbeig & Kassim (2015)	2000-2011	Malezya	Sabit Etkiler (Fixed Effects [FE])	Malezya özelinde parasal aktarım mekanizmasının kredi kanalının, hem geleneksel hem de İslami bankalar aracılığıyla işlemediği görülmektedir.
Aysan vd. (2015)	2004A3-2012A12	Türkiye	Panel VAR ve Etki-Tepki Analizi	İslami bankaların mevduatları, para politikasında meydana gelen değişimlere geleneksel bankaların mevduatlarına kıyasla daha güçlü tepki göstermektedir.

Tablo 1: Uygulamalı Literatür Çalışmaları (Devamı)

Yazarlar	Tarih Aralığı / Frekans	Ülke/ Birim Sayısı	Yöntem	Sonuçlar
Amar, Hachicha & Saadallah (2015)	1990Ç4-2013Ç3	Suudi Arabistan	Dışsal Değişkenli Yapısal Vektör Otoregresyon (Structural Vector Autoregression with Exogenous	Geleneksel ve İslami bankaların kredi hacimlerine yönelik pozitif bir şok ekonomik aktiviteyi olumlu yönde etkilerken, bu etkinin gücü geleneksel bankacılıkta daha yüksektir; buna karşın her iki bankacılık türü için de kredi kanalının etkin olduğu görülmektedir.

			Variables [SVAR- X])	
Majid & Hasin (2014)	1991Ç1- 2014Ç4	Malezya	ARDL	Malezya'da finansman kanalı aracılığıyla parasal aktarım mekanizması işlemekte olup, bu durum İslami bankaların faaliyetlerinde faizle doğrudan ilişkileri bulunmasa da davranışlarında faiz oranlarını dikkate aldıklarını göstermektedir.
Muhammad vd. (2014)	2005-2010	Malezya/ 11 İsl. Ban.	FE	Malezya özelinde, hem geleneksel hem de İslami bankacılık sektörlerinde kredi kanalının etkin biçimde işlediği görülmektedir.
Husin (2013)	2000A1- 2012A12	Malezya	VAR ve Etki-Tepki Analizi	Gecelik faiz oranlarında meydana gelen değişiklikler, etkisini yalnızca geleneksel bankacılık sistemi üzerinde değil, aynı zamanda İslami bankacılık sistemi üzerinde de ortaya koymaktadır.
Ergeç & Arslan (2013)	2005A1- 2009A12	Türkiye	VECM	Faizsiz bankacılık esasına dayanan İslami bankalar, faiz oranlarındaki değişimlerden etkilenmekte olup bu durum onları faiz oranı riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır.
Zaheer vd. (2013)	2002Ç2- 2010Ç1	Pakistan	GMM ve İki Aşamalı En Küçük Kareler (Two-Stage Least Squares [2SOLS])	Ülkede İslami bankacılık sisteminin görece öneminin artmasıyla birlikte, para politikasının kredi kanalı giderek zayıflamaktadır.
Ascarya (2012)	2003A12- 2009A7	Endonezya	Granger Nedensellik, VAR, Etki-Tepki Analizi ve VDC	Katılım bankacılığı sisteminde parasal aktarım mekanizmasının etkinliği netlik taşımamakla birlikte, mudârabe ve müşâreke gibi finansal enstrümanların çıktıyı olumlu yönde etkilediği görülmektedir.
Macit (2012)	2006-2010	Türkiye	Sabit Etkiler (Fixed Effects [FE])	Genel bir değerlendirme yapıldığında, her iki banka türü açısından para politikasının kredi kanalının Türkiye'de işlediği görülmekte; ancak ticari bankalar aracılığıyla işleyen kredi kanalının görece daha zayıf olduğu anlaşılmaktadır.
Mohsin (2011)	2001A11- 2011A3	Pakistan	Granger Nedensellik ve Eşbütünleşme Analizi, Phillips ve Loretain (PL, 1991)	Para politikasının sıkılaştığı dönemlerde kredi faiz oranlarında belirgin artışlar görülürken, mevduat faizleri bu değişimden etkilenmemektedir.

Tablo 1: Uygulamalı Literatür Çalışmaları (Devamı)

Yazarlar	Tarih Araştırma Frekans	Ülke/ Birim Sayısı	Yöntem	Sonuçlar
Sukmana & Kassim (2010)	1994A1- 2007A5	Malezya	VAR VDC	Katılım bankacılığı sistemi tarafından sağlanan finansman ile mevduatlar, Malezya'daki parasal aktarım mekanizmasında belirgin bir rol üstlenmektedir.

Affandi & Tamanni (2010)	2004-2008	Endonezya	VAR VECM Etki-Tepki Analizi	İslami bankacılık endüstrisinin para politikası şoklarına karşı duyarlılık göstermediği görülmektedir.
Chong & Liu (2009)	1994A4-AralıkA12/	Malezya	Eşbütünlüşme Analizi ve VECM	İslami banka iadelerinin geleneksel faiz oranlarıyla yüksek korelasyona sahip olduğu ve PLS ilkesinin uygulamada sınırlı kaldığı tespit edilmiştir.
Yusof vd. (2008)	2001M1-2006M6	Bahreyn ve Malezya	ARDL, VECM ve VDC	Para politikasının etkilerinin reel ekonomiye yansıtılmasında İslami bankaların mevduatlarının kayda değer bir rol üstlendiği görülmektedir.
Kassim vd. (2007)	1998A1-2006A12	Malezya	VAR Etki-Tepki Analizi	Para politikasında meydana gelen değişiklikler, İslami bankacılık sistemi bünyesinde faaliyet gösteren bankaların kredi hacimlerini etkilemektedir.
Said & İsmail (2007)	1997-2004	Malezya/ 15 İsl. Ban.	Genelleştirilmiş En Küçük Kareler (Generalized Least Squares [GLS])	Para politikasında meydana gelen değişiklikler, İslami bankacılık sistemi kapsamında faaliyet gösteren bankaların kredi hacimleri üzerinde etkili olmaktadır. Banka kredi kanalı, İslami bankacılık sistemi aracılığıyla etkin biçimde işlemektedir.

Ramly vd. (2025), Endonezya’da para politikasının reel ve finansal sektörler üzerindeki çift yönlü iletim mekanizmasını nitel analiz yöntemiyle incelemiştir. Çalışma, politika değişikliklerinin faiz ve kredi kanalları aracılığıyla iletilmesini ve İslami bankacılık sisteminin bu süreçteki rolünün giderek arttığını göstermektedir. Bulgular, İslami finans enstrümanlarının para arzı ve talebi üzerinden reel sektöre doğrudan etki etme kapasitesine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle pandemi sonrası dönemde, para politikası araçlarının GSYİH büyümesi ve fiyat istikrarı üzerindeki etkisinin bankacılık yapısına göre farklılaştığı saptanmıştır. Sonuç olarak, çift yönlü iletimin etkinliğinin finansal piyasa yapısı ve kamu beklentilerine sıkı sıkıya bağlı olduğu vurgulanmıştır.

Kabir vd. (2025) çalışmalarında, 2005Ç1-2020Ç4 döneminde Güney Asya Bölgesel İşbirliği Teşkilatı (South Asian Association for Regional Cooperation -SAARC) ülkelerindeki parasal aktarım mekanizmalarının etkinliğini SVAR yöntemiyle incelemiştir. Söz konusu çalışmada faiz, kredi, döviz kuru ve varlık fiyatı kanalları aracılığıyla para politikasının GSYİH ve enflasyon üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Çalışmanın sonuçları, para politikasının bu ülkelerdeki toplam çıktı ve fiyatlar üzerinde etkili olduğuna işaret etmektedir. Ülke bazlı sonuçlarda döviz kuru kanalının Pakistan ve Sri Lanka’da en baskın kanal olduğu belirlenmiştir. Buna karşılık, Hindistan’da faiz oranı kanalı, Bangladeş’te ise kredi kanalı ekonomik dalgalanmaların temel kaynağı olarak öne çıkmıştır.

Munthe & Pane (2025), Endonezya finansal sektöründeki parasal aktarım mekanizmasının etkinliğini VAR yöntemiyle analiz etmişlerdir. Çalışmada; politika faizi, para arzı, döviz kuru ve kredi hacmi arasındaki dinamik ilişkiler incelenerek şokların etkileri değerlendirilmiştir. Bulgular, parasal şokların kısa vadede finansal değişkenler üzerinde belirgin bir etki oluşturduğunu, ancak bu etkinin uzun dönemde sönümlendiğini göstermektedir. Ayrıca, döviz kuru hareketlerinin orta ve uzun vadede ağırlıklı olarak toplam banka kredileri ve para arzı tarafından belirlendiği saptanmıştır.

Saeed vd. (2023), Malezya’daki ikili bankacılık sisteminde İslami banka kâr oranlarının geleneksel faiz oranlarına bağımlılığını Ocak 2009-Nisan 2018 dönemini kapsayan aylık verilerle ARDL sınır testi yaklaşımı kullanarak incelemiştir. Çalışma, İslami mevduat ve finansman

oranlarının hem kısa hem de uzun vadede geleneksel faiz oranlarından ve politika faizinden önemli ölçüde etkilendiğini ortaya koymuştur.

Akın vd. (2022), Ocak 2006-Mart 2022 döneminde Türkiye'deki katılım ve geleneksel bankaların parasal aktarım mekanizması kredi kanalındaki rolünü MRS-VAR yöntemiyle inceledikleri çalışmalarında, ekonomik genişleme ve daralma rejimleri altında banka kredilerinin reel üretim (sanayi üretim endeksi) üzerindeki etkilerini analiz etmişlerdir. Araştırma sonuçları, ekonomik daralma rejiminde hem mevduat hem de katılım bankası kredilerinin reel üretimi pozitif etkilediğini, ancak ekonomik genişleme rejiminde bu etkinin negatife döndüğünü göstermektedir. Ayrıca, katılım bankalarında kredi hacmindeki şokların reel üretim üzerindeki etkisinin geleneksel bankalara kıyasla daha düşük ve bu bankaların aktarım mekanizmasında tamamlayıcı bir role sahip olduğu saptanmıştır.

Ben Amar (2022), Suudi Arabistan örneğinde para politikası aktarım mekanizmasında İslami bankaların rolünü araştırdığı çalışmada, 1990-2017 yılları arasını kapsayan dönem için çeyreklik verileri kullanmıştır. Stokastik volatiliteye sahip zamanla değişen TVP-VAR yönteminin benimsendiği analiz sürecinde; reel GSYİH, tüketici fiyat endeksi, geniş para arzı (M3), üç aylık bankalar arası faiz oranı ve petrol fiyatları temel değişkenler olarak modele dâhil edilmiştir. Ayrıca model, İslami ve geleneksel bankaların mevduat ve kredi hacimlerini ayırıştırarak bu iki yapı arasındaki etkileşimi de incelemiştir. Elde edilen sonuçlar, İslami bankacılık faaliyetlerinin petrol gelirlerine güçlü bir şekilde bağımlı olduğunu ve orta vadede hem İslami hem de geleneksel bankaların faiz oranı şoklarına benzer şekilde tepki verdiğini göstermektedir. Analiz sonucunda, İslami bankaların işleyiş yöntemleri ile geleneksel bankaların yöntemleri arasında uygulama açısından çok az fark olduğu ve İslami bankaların varlığının aktarım sürecini zaman zaman yavaşlatabileceği bulgusuna ulaşılmıştır.

Audah & Kasri (2020), Endonezya ve Malezya'da İslami bankaların para politikası aktarımındaki rolünü 2007-2016 dönemi aylık verileriyle VAR yöntemi kullanarak incelemişlerdir. Analizde; İslami mevduat, finansman, gecelik faiz ve ekonomik çıktı değişkenleri üzerinden aktarımın önemli, ancak kısıtlı olduğu saptanmıştır. Endonezya'da kâr-zarar paylaşımına dayalı finansman oranının yüksekliği, İslami bankaların reel ekonomiye etkisini Malezya'ya göre daha güçlü kılmıştır. Sonuçlar, İslami bankaların düşük pazar payı nedeniyle toplam aktarım üzerindeki etkisinin henüz sınırlı düzeyde kaldığını göstermektedir.

Dasci (2020), Türkiye örneğinde parasal aktarım mekanizmasının katılım bankaları aracılığıyla nasıl işlediğini VAR analizi yöntemine başvurarak irdelemiştir. Ocak 2006 ile Haziran 2019 aralığının kapsandığı çalışmada, Etki-Tepki analizi neticesinde ulaşılan bulgular; para politikasında yaşanan değişimlerin katılım bankaları kredileri üzerinde belirgin bir etki meydana getirdiğine işaret etmektedir. Buna karşın, bahsi geçen kanalın kredilerden sanayi üretim endeksine geçiş sürecinde yalnızca kısmi düzeyde işlediği sonucuna varılmıştır.

Nechi & Smaoui (2019), Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) bölgesindeki beş ülkede İslami Bankalar Arası Gösterge Faiz Oranı (IIBR) ile geleneksel faiz oranları (IBORs) arasındaki ilişkiyi 2012-2016 günlük verileriyle analiz etmişlerdir. Eşbütünlük ve VAR yöntemlerinin kullanıldığı çalışmada, IIBR'nin geleneksel oranlarla uzun vadeli bir denge ilişkisine sahip olduğu ve piyasa koşullarından bağımsız hareket edemediği bulunmuştur. Nedensellik testleri, geleneksel faizlerin IIBR'yi etkilediğini, ancak IIBR'nin BAE haricinde geleneksel oranlar üzerinde bir etkisinin olmadığını göstermiştir. Sonuç olarak, İslami gösterge oranının faizsiz bir araç olarak kendisini geleneksel piyasa koşullarından ayırtıramadığı saptanmıştır.

Shah & Rashid (2019), parasal aktarım mekanizmasının alt bileşenlerinden biri olan kredi kanalına odaklandıkları çalışmalarında, Pakistan ve Malezya örneklemi üzerinden ülkeler arası bir kıyaslama yaparak söz konusu kanalın etkinliğini irdelemişlerdir. Analiz sürecinde, İslami ve geleneksel bankacılık sistemlerine ait bankaların kredi arzı, toplam varlıklar, likidite oranları, kredi riski, kârlılık, yeterlilik oranı, toplam öz sermayenin toplam varlıklara oranı ve toplam

borçların öz sermaye oranı gibi değişkenler modele dâhil edilmiştir. Araştırmanın veri seti, Pakistan ve Malezya’da faaliyet gösteren 6 geleneksel ve 16 İslami bankanın 2005-2016 yıllarını kapsayan yıllık verilerinden oluşturulmuştur. Dirençli İki Aşamalı Sistem Genelleştirilmiş Momentler Metodu uygulanarak ulaşılan sonuçlar; para politikasında meydana gelen değişimlerin hem İslami hem de geleneksel banka kredileri üzerinde belirleyici olduğunu ve ilgili ülkelerde kredi kanalının işlediğini ortaya koymaktadır.

Hamid & Yunus (2019), Malezya’da ikili finansal sistemde para politikası aktarım mekanizmasının etkinliğini Ocak 2007-Aralık 2017 dönemini kapsayan aylık verilerle SVAR modeli kullanarak incelemiştir. Çalışma, faiz oranı şoklarının hem İslami hem de geleneksel bankaların kredi arzını ve mevduatlarını anlamlı şekilde etkilediğini, ancak İslami bankaların kredi kanalının para politikasının reel ekonomiye aktarımında önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Sonuçlar, İslami bankaların faizsizlik prensibine rağmen faiz oranı değişimlerine duyarlı ve finansal istikrar açısından kritik bir işleve sahip olduğunu göstermektedir.

Rashid vd. (2019), Pakistan örneğinde kredi kanalının etkinliğini araştırdıkları çalışmalarında, 2005-2017 yılları arasını kapsayan dönem için 6 İslami ve 17 geleneksel bankanın yıllık verilerini kullanmışlardır. Dirençli İki Aşamalı Sistem GMM yönteminin benimsendiği analiz sürecinde; banka kredi arzı, banka boyutu, likidite, sermaye, yeterlilik oranı, kredi riski, kârlılık ve borçların öz sermayeye oranı değişkenleri ile birlikte kredi faizi, faiz aralığı, mevduat faizi, GSYİH büyümesi ve enflasyon oranı değişkenleri modelde yer almıştır. Elde edilen sonuçlar, incelenen dönem ve ülke bağlamında kredi kanalının işler durumda olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Rafay & Farid (2019), İslami bankaların parasal aktarım mekanizması sürecindeki yerini Pakistan örneği üzerinden araştırmışlardır. 2007-2017 dönemine ait yıllık verilerin kullanıldığı çalışmada; Eşbütünleşme Analizi, VAR, VDC ve Etki-Tepki yöntemleri uygulanmıştır. Analiz sonucunda, Pakistan’daki kredi kanalının işleyişinde İslami bankacılık sisteminin belirleyici bir rol üstlendiği saptanmıştır.

Omer (2019), Pakistan örneğinde para politikası geçişkenliği ile aşırı likidite ve fiyat yayılma etkilerini, İslami ve geleneksel bankalar çerçevesinde incelemiştir. Ocak 2004 ile Ekim 2016 dönemine ait aylık verilerin kullanıldığı analizde, yöntem olarak VECM tercih edilmiştir. Elde edilen bulgular; para politikası şoklarının, geleneksel bankalara benzer şekilde İslami banka ürün fiyatlarını da etkilediğini ve ürünler arasında fiyat yayılma etkisinin mevcut olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, çalışma sonuçları Pakistan’da kredi kanalının işler durumda olduğunu ve bu süreçte İslami bankacılık sisteminin belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir.

Aysan vd. (2018), Türkiye’deki geleneksel ve katılım bankaları örneği üzerinden, para politikasında meydana gelen değişimlerin bankacılık sistemi üzerindeki yansımalarını araştırmışlardır. 2004 yılının üçüncü çeyreği ile 2012 yılının dördüncü çeyreği arasındaki dönemin kapsandığı çalışmada, 4 katılım ve 35 geleneksel bankaya ait veriler kullanılmıştır. Analiz sürecinde para politikasının etkisini tespit etmek amacıyla; her iki banka grubunun toplam mevduat ve kredi verilerinin yanı sıra, politika faiz oranları, ABD doları kuru ve tüketici fiyat endeksindeki çeyreklik değişimler gibi makroekonomik ve parasal değişkenlerden yararlanılmıştır. Panel VAR modeli ve Etki-Tepki Analizi ile ulaşılan bulgular, İslami bankaların para politikası değişimlerine geleneksel bankalara kıyasla daha yüksek bir tepki verdiğini ortaya koymakta; bu durum ise ilgili bankalarda parasal aktarım mekanizmasının daha etkin bir işleyişe sahip olduğunu göstermektedir.

Hamza & Saadaoui (2018), 10 İslam ülkesinde faaliyet gösteren 50 bankaya ait verileri temel alarak, borç finansmanı yoluyla parasal aktarım mekanizmasının geçerliliğini araştırmışlardır. Bu çerçevede, söz konusu bankaların 2005-2014 dönemine ait yıllık veri setleri kullanılmıştır. İlgili kanalın işleyip işlemediğini test etmek amacıyla çalışmada GMM tahmincisi yöntemine başvurulmuştur. Analiz neticesinde ulaşılan sonuçlar, faiz oranlarında meydana gelen artışların

İslami bankaların borç finansmanı büyüme düzeyini belirgin şekilde etkilediğini göstermektedir. Bu bulgu, güçlü bir borç finansman kanalının mevcudiyetine işaret etmektedir.

İbrahim (2017), Malezya'daki ikili (dual) bankacılık yapısını temel alarak, para politikasının hem İslami hem de geleneksel banka kredileri üzerindeki yansımalarını incelemiştir. Araştırma kapsamına 17 İslami ve 21 geleneksel olmak üzere toplam 38 banka dâhil edilmiş olup, analizde 2001-2014 dönemine ait yıllık veriler kullanılmıştır. Çalışmada para politikası göstergesi olarak gecelik bankalar arası faiz oranı tercih edilmiştir. Analiz modelinde bağımlı değişken olarak toplam brüt krediler belirlenirken; bağımsız değişken setinde banka toplam varlıkları, öz sermaye/varlık oranı, likidite/varlık oranı, toplam mevduat/toplam pasif oranı, kredi kayıpları rezerv oranı, reel GSYİH ve gecelik bankalar arası faiz oranı yer almıştır. Standart GMM ve Sistem GMM yöntemlerinin uygulandığı analizden elde edilen bulgular, para politikasının krediler üzerinde belirleyici bir etkisi bulunmadığına işaret etmektedir. Bununla birlikte, çalışma sonuçları İslami bankalarca finanse edilen fonların, geleneksel bankalara nazaran para politikasına daha güçlü bir tepki verdiğini kanıtlar niteliktedir.

Bakkal (2017), Türkiye örneğinde katılım bankacılığı sistemi dâhilinde banka kredi kanalının işlerliğini araştırmıştır. Aralık 2005 ile Haziran 2017 dönemini kapsayan çalışmada; katılım bankalarına ait kredi ve mevduat hacmi, sanayi üretim endeksi, enflasyon ve bankalar arası gecelik faiz oranları değişken olarak kullanılmıştır. Bu çerçevede, VAR modeli ve Etki-Tepki fonksiyonlarından yararlanılarak banka kredileri kanalının katılım bankaları üzerindeki geçerliliği test edilmiştir. Analiz neticesinde ulaşılan bulgular, faiz oranlarındaki düşüşün katılım bankalarının kredi ve mevduat hacimlerini anlamlı düzeyde etkilediğini ortaya koymakla birlikte; söz konusu değişimin çıktı düzeyi ve yatırım kararları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir yansıması bulunmadığını göstermektedir.

Zulkhibri & Sukmana (2017), Endonezya örneğindeki ikili bankacılık yapısını baz alarak, 11 İslami bankanın hem finansman oranlarında hem de para politikasında meydana gelen değişimlere karşı sergiledikleri tepkileri irdelemişlerdir. 2003-2014 yılları arasındaki çeyrek yıllık verilerin esas alındığı çalışmada; Panel OLS, FE ve RE yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, finansman oranının İslami bankacılık sistemi üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymakla beraber; para politikasındaki değişimlerin banka finansmanı üzerindeki etkisinin zayıf kaldığını göstermektedir. Elde edilen bu bulgu, ilgili ülkedeki İslami bankacılık sisteminde parasal aktarım mekanizmasının zayıf bir işleyişe sahip olduğuna işaret etmektedir.

Nazib & Masih (2017), 2010-2016 döneminde Malezya'daki İslami banka mevduatlarının para politikası şoklarına tepkisini ARDL yaklaşımıyla incelemişlerdir. Çalışma, faizsiz bankacılık prensiplerine rağmen, İslami mevduatların faiz oranı (gecelik politika faizi) değişimlerinden etkilendiğini ve geleneksel bankalara benzer tepkiler verdiğini ortaya koymuştur. Varyans ayrıştırması sonuçlarına göre, İslami mevduatlar üzerinde en belirleyici dışsal değişken enflasyon (TÜFE) iken, faiz oranı şokları ikinci sırada gelmektedir. Bulgular, ikili bankacılık sisteminde arbitraj fırsatları nedeniyle, faiz oranlarının İslami fonlama maliyetlerine yayılma etkisi oluşturduğunu göstermektedir.

Akhatova vd. (2016), Malezya'daki ikili bankacılık yapısını göz önünde bulundurarak, parasal aktarım mekanizmasının etkinliğini araştırmışlardır. Söz konusu çalışmada, para politikası şoklarına karşı İslami ve geleneksel bankaların sergiledikleri finansal davranışlar ve kredi verme tepkileri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın veri seti, 2000 yılının birinci çeyreği ile 2013 yılının dördüncü çeyreği arasındaki dönemi kapsayan çeyreklik verilerden oluşmaktadır. SVAR modeli ve Etki-Tepki analizlerinin uygulandığı çalışmada; reel GSYİH, tüketici fiyat endeksi, toplam kredi miktarı, İslami finansman miktarları, geleneksel bankacılık kredileri, reel hisse senedi fiyatları ve para piyasası oranları değişken olarak kullanılmıştır. Analiz bulguları, parasal aktarım mekanizmasının İslami finansman kanalı üzerinden işlediğini ortaya koymaktadır. Elde edilen sonuçlara göre, İslami bankacılık sisteminin faiz şoklarına verdiği tepki,

geleneksel bankalardan ayrılmaktadır. Bu durumun temel sebebi, parasal sıkılaşıma ve pozitif faiz şoku karşısında İslami finansmanın anında düşüş göstermesidir; oysa geleneksel bankacılık sisteminde söz konusu tepki gecikmeli olarak gerçekleşmektedir.

Erdoğan vd. (2016), Türkiye özelinde parasal aktarım mekanizmasının alt bileşenlerinden biri olan banka kredileri kanalının katılım bankaları nezdindeki işleyişini irdelemişlerdir. Ocak 2006 ile Ağustos 2016 dönemini kapsayan analizde; katılım bankalarının kredi ve mevduat hacmi, sanayi üretim endeksi, enflasyon oranı ve kısa vadeli faiz oranları değişkenleri kullanılmıştır. VAR modeli esas alınarak ulaşılan bulgular, kısa vadeli faiz oranlarındaki dalgalanmaların katılım bankalarının likidite düzeyleri ve kredi hacimleri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşın, elde edilen sonuçlar söz konusu değişimlerin; fiyat seviyeleri, çıktı ve yatırım gibi makroekonomik değişkenlere yansımada olduğunu göstermektedir.

Caporale vd. (2016), ikili bankacılık sistemine sahip Malezya örneğinde, parasal aktarım mekanizmasının alt unsurlarından biri olan banka kredileri kanalının etkinliğini irdelemişlerdir. Ocak 1994 ile Haziran 2015 tarihleri arasındaki verilerin kullanıldığı bu çalışmada, analiz yöntemi olarak İki Rejimli Eşik Değerli Vektör Otoregresyon tercih edilmiştir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar, İslami kredi değişimlerinin faiz oranı şoklarına karşı geleneksel bankacılığa nazaran daha düşük bir duyarlılık sergilediğini ortaya koymakla birlikte; bulgular Malezya'da parasal aktarım mekanizmasının işler durumda olduğuna işaret etmektedir.

Sukmana (2015), Endonezya örneği çerçevesinde para politikası değişimlerinin hem geleneksel hem de İslami bankalar üzerindeki yansımalarını araştırmıştır. Mayıs 2006 ile Şubat 2011 aralığını kapsayan çalışma, Endonezya'daki ikili bankacılık sisteminin para politikası değişimlerine karşı duyarlılığını ele almaktadır. Analiz sürecinde; birim kök testleri, eşbütünleşme analizleri ve Etki-Tepki analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır. Ulaşılan sonuçlar, İslami bankacılık sisteminin Endonezya ekonomisindeki parasal aktarım sürecinde belirleyici bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Asbeig & Kassim (2015), Malezya örneğindeki ikili bankacılık yapısı çerçevesinde, düşük faiz ortamlarında bankaların parasal aktarım sürecindeki rolünü incelemişlerdir. 11 İslami ve 13 geleneksel bankanın 2000-2011 dönemine ait yıllık verilerinin kullanıldığı çalışmada; bağımlı değişken olarak bankaların sağladığı krediler, bağımsız değişkenler olarak ise reel GSYİH, enflasyon, ortalama kredi faiz oranı, banka boyutu, likidite ve sermayeleştirme derecesi değişkenleri modele dâhil edilmiştir. Veri setinin analizinde Sabit Etkiler modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, para politikasının hem geleneksel hem de İslami banka kredileri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığı saptanmıştır. Bu durum, Malezya özelinde parasal aktarım mekanizmasının kredi kanalının her iki bankacılık türü için de işlemediğini göstermektedir.

Aysan vd. (2015), Türkiye örneği üzerinden faiz oranlarının hem İslami hem de geleneksel bankalar üzerindeki yansımalarını araştırmışlardır. Bernanke ve Blinder (1992) tarafından öne sürülen kredi kanalı modelinin tahmin edildiği çalışmada, Mart 2004 ile Aralık 2012 dönemini kapsayan veriler kullanılarak VAR modelinden yararlanılmıştır. Analiz neticesinde ulaşılan sonuçlar, para politikası değişimlerine karşı İslami bankalar ve mevduatlarının, geleneksel bankalara kıyasla daha güçlü bir tepki verdiğini ortaya koymaktadır.

Amar vd. (2015), Suudi Arabistan örneği üzerinden İslami bankaların parasal aktarım mekanizmasındaki etkinliğini incelemiştir. 1990 yılının dördüncü çeyreği ile 2013 yılının üçüncü çeyreği arasındaki dönemi kapsayan çalışmada, SVAR-X yöntemine başvurulmuştur. Araştırmanın analiz setinde; ham petrolün reel fiyatı, bütçe dengesi, ABD nominal üç aylık interbank faiz oranı, ABD GSYİH'sı, petrol hariç özel sektör sabit fiyatlarla GSYİH'sı ve hem geleneksel hem de İslami bankacılık tarafından kullanılan krediler değişken olarak yer almaktadır. Analiz neticesinde ulaşılan sonuçlar, kredi kanalının her iki bankacılık türü için de

etkin biçimde çalıştığını kanıtlar niteliktedir. Elde edilen bulgular, gerek İslami bankacılık fonlarına gerekse geleneksel bankacılık kredilerine yönelik pozitif bir şokun, ekonomik aktivite üzerinde olumlu yansımaları olduğunu göstermektedir. Ancak, bahsi geçen etkinin boyutu geleneksel bankacılık sisteminde daha yüksek seviyededir.

Majid & Hasin (2014), Malezya örneğinde İslami bankacılık sistemi aracılığıyla işleyen parasal aktarım mekanizması kanallarının etkinliğini incelemişlerdir. Söz konusu ülkedeki ikili bankacılık yapısının esas alındığı çalışmada, 1991 yılının birinci çeyreği ile 2014 yılının dördüncü çeyreği arasındaki dönemi kapsayan veri seti kullanılmıştır. Para politikasının İslami bankacılık sistemi kanalıyla reel ekonomi üzerindeki yansımalarını analiz etmek amacıyla, ARDL yöntemine başvurulmuştur. Analiz bulguları, Malezya’da parasal aktarım mekanizmasının İslami finansman kanalı üzerinden işlerlik kazandığını ortaya koymaktadır. Elde edilen sonuçlara göre, ikili bankacılık sisteminde faaliyet gösteren İslami bankaların, ülkedeki faiz oranlarından ve parasal koşullardan bağımsız hareket etmedikleri görülmektedir. Bu durum, İslami bankaların operasyonel süreçlerinde faiz ile bağlarını kesmiş olmalarına rağmen, davranışsal olarak faiz oranlarını dikkate aldıklarına işaret etmektedir.

Muhammad vd. (2014), Malezya örneği çerçevesinde parasal aktarım mekanizmasının alt kanallarından biri olan kredi kanalının etkinliğini incelemişlerdir. Bu kapsamda, para politikasının banka sermayesi, likiditesi ve boyutları üzerindeki etkileri mercek altına alınmıştır. 17 İslami ticari bankanın 2005-2010 yıllarını kapsayan yıllık verilerine dayanan çalışmada, panel veri analizi yöntemlerinden Sabit Etkiler tahmincisi kullanılmıştır. Analiz sonuçları, Malezya özelinde kredi kanalının her iki bankacılık türü için de etkin bir işleyişe sahip olduğunu göstermektedir.

Husin (2013), Malezya özelinde kâr payı kanalı aracılığıyla parasal aktarım mekanizmasının ne derece etkin olduğunu araştırmak maksadıyla VAR modeline başvurmuş ve Etki-Tepki analizini kullanmıştır. Ocak 2000 ile Aralık 2012 tarihleri arasını kapsayan çalışmadan elde edilen bulgular; gecelik faiz oranlarında meydana gelen değişimlerin sadece geleneksel bankacılık sistemiyle sınırlı kalmayıp, İslami bankacılık sistemi üzerinde de etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Ergeç & Arslan (2013), Aralık 2005 ile Temmuz 2009 tarihleri arasındaki verilerden hareketle, Türkiye’de merkez bankası kaynaklı faiz oranı şoklarının, hem İslami hem de geleneksel bankaların kredi ve mevduatları üzerindeki yansımalarını VECM yöntemiyle analiz etmişlerdir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, faizsiz bankacılık prensiplerine göre faaliyet göstermeyi hedefleyen İslami bankaların da faiz oranlarındaki değişimlerden etkilendiğini ve faiz oranı riski taşıdıklarını gözler önüne sermektedir.

Zaheer vd. (2013), Pakistan örneği çerçevesinde, banka boyutu ve likidite gibi değişkenler aracılığıyla geleneksel ve İslami bankacılık sistemlerinin para politikası şoklarına verdikleri tepkilerdeki farklılaşmayı araştırmıştır. 2002 yılının ikinci çeyreği ile 2010 yılının birinci çeyreği arasındaki dönemi kapsayan çalışmada, GMM ve 2SOLS yöntemleri kullanılmıştır. Analiz sonuçları, Pakistan’daki İslami bankacılık sisteminin para politikası şoklarına geleneksel bankalardan daha güçlü bir tepki verdiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca çalışma, İslami bankacılık sisteminin ekonomi içindeki göreceli ağırlığının artmasının, para politikasının kredi kanalının etkinliğini zayıflattığına işaret etmektedir.

Ascarya (2012), İslami bankacılık sistemindeki parasal aktarım mekanizmasının etkilerini araştırdığı çalışmada, Endonezya’nın Ocak 2003 ile Aralık 2009 tarihleri arasındaki verilerini esas almıştır. Araştırma sürecinde; Granger Nedensellik, VAR modeli, Etki-Tepki Analizi ve VDC yöntemlerine başvurulmuştur. Analiz neticesinde ulaşılan bulgular, politika faiz oranında gerçekleştirilen değişimlerin enflasyon ve çıktı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu doğrulamakta; ancak söz konusu mekanizmanın katılım bankacılığı sistemi nezdinde işlemediğini göstermektedir. Bu durum, katılım bankacılığı sisteminde parasal aktarım mekanizmasının

etkinliğinin tam olarak netleşmediğine işaret etmektedir. Bununla birlikte, çalışma sonuçları mudâra ve müşâreke gibi enstrümanların çıktısı olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Macit (2012), Türkiye örneğinde geleneksel ve katılım bankalarının para politikasına verdikleri cevapları karşılaştırmalı bir yaklaşımla ele almıştır. Araştırmada, 2006 ve 2010 yılları arasındaki çeyreklik kredi büyüme oranları bağımlı değişken olarak belirlenirken; bağımsız değişkenler arasında bankaların reel aktifleri, likit varlıkların toplam varlıklara oranı, öz sermayenin toplam varlıklara oranı ve gecelik faiz oranı kullanılmıştır. Hangi bankacılık sisteminin para politikası değişimlerine daha duyarlı olduğunu tespit etmek amacıyla FE modelinden yararlanılmıştır. Analiz neticesinde elde edilen bulgular, katılım bankalarının para politikası şoklarına daha fazla tepki verdiğini göstermektedir. Ayrıca, genel çerçevede bakıldığında, her iki banka grubu için de Türkiye’de para politikasının kredi kanalının işler durumda olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmanın ulaştığı bir diğer sonuç ise, ticari bankalar üzerinden işleyen kredi kanalının, diğer banka türlerine nazaran daha az etkin olduğunu ortaya koymaktadır.

Mohsin (2011), Pakistan bankacılık sisteminde para politikasının kredi ve mevduat faizleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Kasım 2001 ile Mart 2011 arasındaki dönemin esas alındığı çalışmada; öncelikle Levin, Lin ve Chu (LLC) (2002) panel birim kök testleri ile değişkenlerin durağanlıkları analiz edilmiş, ardından Pedroni (1999, 2004) eşbütünleşme ve Engle-Granger (1987) nedensellik analizleri ile değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkiler ve bu ilişkilerin yönü saptanmıştır. Phillips ve Loretain (PL, 1991) yönteminin kullanıldığı araştırmanın bulguları, para politikasının sıkılaştığı dönemlerde kredi faiz oranlarının belirgin şekilde yükseldiğini, ancak mevduat faizlerinin bu değişime tepki vermeyerek sabit kaldığını göstermektedir.

Sukmana & Kassim (2010), Malezya ekonomisinde parasal aktarım mekanizması sürecinde İslami Bankaların rolünü araştırmışlardır. Ocak 1994 ve Mayıs 2007 dönemine ait veriler temelinde, VAR modeli kurularak Etki-Tepki Analizi ve VDC yöntemlerinden yararlanılmışlardır. Çalışmanın bulguları, katılım bankalarındaki mevduatlarla çıktı arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Elde edilen sonuçlar aynı zamanda katılım bankacılığı sisteminin sağladığı finansmanın ve bu bankalardaki mevduatların Malezya’daki parasal aktarım mekanizmasında önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Affandi & Tamanni (2010), ikili bankacılık sisteminin mevcut olduğu Endonezya özelinde, para politikası şoklarının İslami mevduatlar aracılığıyla reel ekonomiye aktarım mekanizmasındaki etkinliğini araştırmışlardır. 2004-2008 dönemini kapsayan aylık verilerin kullanıldığı çalışmada; İslami banka mevduatları, GSYİH, geniş para arzı ve reel efektif döviz kuru değişkenleri modele dâhil edilmiştir. Analiz sürecinde VECM modeli kurulmuş ve VDC yöntemiyle değişkenlerin birbirlerinin ve kendilerinin varyanslarını açıklama oranları saptanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, İslami bankacılık endüstrisinin para politikası şoklarına karşı duyarlı olmadığını ve bu şoklardan etkilenmediğini ortaya koymaktadır.

Chong & Liu (2009), Malezya’daki İslami bankacılığın Kâr-Zarar Paylaşımı (Profit and Loss Sharing - PLS) ilkesine uyumunu, Nisan 1994-Aralık 2004 dönemini kapsayan aylık verilerle eşbütünleşme analizi kullanarak incelemiştir. Analizde; İslami yatırım iadeleri ile geleneksel mevduat faiz oranları arasındaki ilişki incelenmiş ve her iki oran arasında uzun dönemli bir bağ olduğu saptanmıştır. Elde edilen sonuçlar, İslami bankaların yatırım iadelerinin geleneksel banka faizlerine göre belirlendiğini ve PLS ilkesinin uygulamada oldukça sınırlı kaldığını göstermektedir. Çalışma, Malezya’daki İslami bankaların operasyonel olarak geleneksel bankacılık yöntemlerini taklit ettiği ve ikili bankacılık sisteminde beklenen teorik farklılaşmanın gerçekleşmediği sonucuna ulaşmıştır.

Yusof vd. (2008), ikili bankacılık sistemine sahip olan Bahreyn ve Malezya özelinde, Ocak 2001 ile Haziran 2006 tarihleri arasındaki verileri kullanarak para politikası ile İslami banka mevduatları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkinin tespit edilmesinde öncelikle ARDL modelinden yararlanılan çalışmada, ardından VECM

çerçevesinde kısa ve uzun dönemli dinamikler analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, para politikası etkilerinin reel ekonomiye aktarılma sürecinde İslami banka mevduatlarının kritik bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır.

Kassim vd. (2007), Malezya örneğinde para politikası şoklarının hem İslami bankalarca kullandırılan fonlar hem de geleneksel banka kredileri üzerindeki yansımalarını analiz etmişlerdir. Ocak 1998 ile Aralık 2006 dönemine ait aylık verilerin esas alındığı çalışmada, para politikasının ilgili bankaların kredi hacimleri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla VAR modeli kurulmuş ve Etki-Tepki analizine başvurulmuştur. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar, faiz oranlarında meydana gelen değişimlere karşı İslami finans kurumlarının geleneksel bankalara kıyasla daha hassas ve kırılgan bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır.

Said & İsmail (2007), İslami bankacılık sistemindeki bankaların para politikası değişimleri karşısında sergiledikleri kredilendirme davranışlarını Malezya örneği üzerinden incelemiştir. 1997-2004 yılları arasındaki dönemin kapsandığı araştırmada, analiz yöntemi olarak GLS benimsenmiştir. Analiz sürecinde; reel GSYİH, işsizlik, M3 reel para arzı, İslami bankalar arası faiz oranı, toplam varlıkların kredilere oranı, rezervler, İslami fon miktarı ve bankacılık dışı mevduatlar değişkenlerinden yararlanılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular, banka kredi kanalının İslami bankacılık sistemi aracılığıyla işlediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca sonuçlar, katılım bankacılığı sisteminde sağlanan finansmanın ve bu bankalar bünyesindeki mevduatların Malezya'daki parasal aktarım mekanizmasında kritik bir rol üstlendiğine işaret etmektedir.

LİTERATÜR ÇALIŞMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Literatürde, merkez bankası kararlarının reel ekonomiye yansımaları sağlayan parasal aktarım kanallarının etkinliği; uygulanan politikaların başta enflasyon ve GSYİH olmak üzere temel makroekonomik değişkenleri ne ölçüde değiştirebildiğine bakılarak değerlendirilmektedir. Literatürdeki çalışmalar genel olarak incelendiğinde, bu noktada ilgili çalışmalar iki grupta toplanabilir:

Birinci Grup:

Birinci grup, parasal aktarım mekanizmasının tamamının etkinliğini ele alan çalışmalardır. Bu çalışmalarda merkez bankasının para politikasında yaptığı değişikliklerin veya parasal şokların; öncelikle geleneksel veya İslami bankacılık üzerinde meydana getirdiği etki, sonrasında ise, bankacılık sistemi üzerinden bu politika değişikliklerinin ya da şokların üretim ve reel ekonomi üzerinde ortaya çıkardığı değişimler ele alınmaktadır. Sistemin veya parasal aktarım mekanizması sürecinin tamamının ele alındığı bu çalışmalarda, söz konusu mekanizma; VAR, SVAR, TVAR, MRS-VAR ve SVAR-X gibi VAR modelleri aracılığı ile incelenmiştir. VAR modellerinin özelliği itibarıyla, bu modellerde kullanılan değişkenler hem dışsal hem de içsel değişken olarak düşünülmekte ve modeller bu şekilde tahmin edilmektedir. Ayrıca, istenirse modellerin denklem sisteminde dışsal değişkenlere de yer verilebilmektedir. VAR modellerinin bu özelliği para politikasının veya parasal aktarım mekanizması kanalları adımlarının ayrı ayrı incelenmesine imkân sağlamaktadır. Böylece, çalışmalarda söz konusu modeller aracılığı ile hem para politikasının bankacılık sistemi ile ilgili büyüklükleri etkilemesinin analizi hem de bu büyüklüklerin reel ekonomik çıktı üzerindeki etkisi belirlenmiştir. Ayrıca çalışmalarda, Etki-Tepki Analizleri ve VDC aracılığı ile parasal aktarım mekanizmasındaki değişkenlerin birbirlerine verdiği tepkiler ve birbirlerinin varyanslarını açıklama düzeyleri ele alınmıştır.

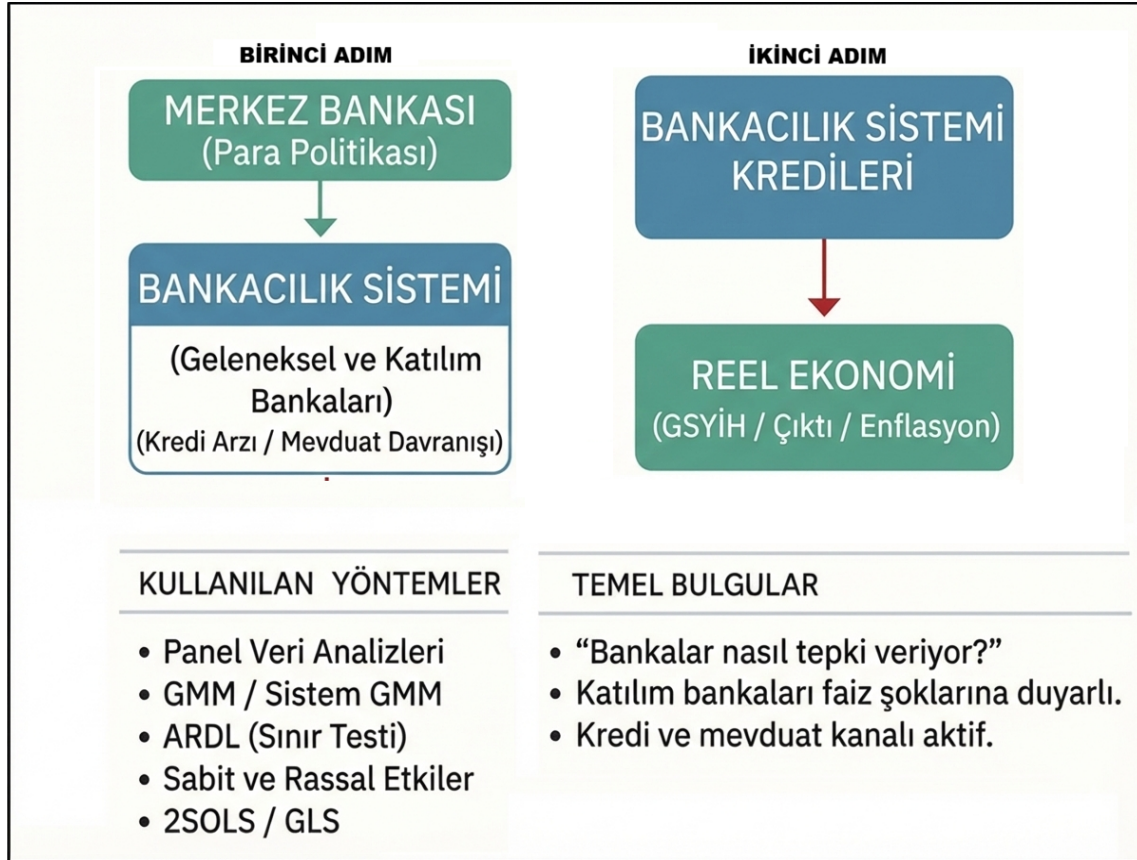

Şekil 2: Birinci Grup Çalışmalara Genel Bakış

Bu çalışmalara; Ramly vd. (2025), Munthe & Pane (2025), Kabir vd. (2025), Ben Amar (2022), Akın vd. (2022), Audah & Kasri (2020), Hamid & Yunus (2019), Dasci (2020), Rafay & Farid (2019), Bakkal (2017), Akhatova vd. (2016), Erdoğan vd. (2016), Caporale vd. (2016), Amar vd. (2015), Ascarya (2012), Sukmana & Kassim (2010), Affandi & Tamanni (2010) ve Kassim vd. (2007) örnek gösterilebilir. Bu çalışmalardan Türkiye için olanları göz önüne alındığında, Merkez Bankasının para politikası uygulamaları ile katılım bankalarının mevduat ve kredilerini etkileyebildiği, fakat bankalarda meydana gelen bu değişikliklerin ekonomik büyüme üzerinde anlamlı bir etki meydana getirdiği görülmektedir (Dasci, 2020; Bakkal, 2017). Ancak, güncel çalışmalardan Akın vd. (2022), etkinin ekonomik konjonktüre göre değişebileceğini, daralma dönemlerinde katılım bankası kredilerinin reel üretimi pozitif etkilediğini ortaya koyarak literatüre yeni bir boyut kazandırmıştır. Öte yandan, diğer ülkeler için yapılmış çalışmalardan elde edilen bulgular çoğunlukla merkez bankasının para politikası değişikliklerinin reel ekonomi üzerinde anlamlı etkiler meydana getirdiği yönündedir. Özellikle Kabir vd. (2025) SAARC ülkelerinde, Munthe & Pane (2025) Endonezya’da ve Ben Amar (2022) Suudi Arabistan’da parasal aktarımın çıktı ve fiyatlar üzerinde etkili olduğunu teyit etmiştir.

İkinci Grup:

İkinci grup çalışmalarda ise, parasal aktarım mekanizmasının her bir adımının incelendiği görülmektedir. Örneğin, belirli çalışmalar politika faiz oranının katılım bankaları mevduat ve kredileri üzerindeki etkilerini ayrı bir adım olarak incelerken, diğerleri ise, aşamanın ikinci adımı olan kredilerin gelir üzerindeki etkilerini araştırmaktadır.

Şekil 3: İkinci Grup Çalışmalara Genel Bakış

Bu tür çalışmalarda VAR modellerinin aksine, bağımlı değişkenin ve bağımsız değişkenlerin değişmediği; ARDL, GMM, Sistem GMM, Sabit Etkiler, Rassal Etkiler, 2SOLS ve GLS gibi yöntemlerden yararlanılmaktadır.

Bu çalışmalara; Saeed vd. (2023), Nechi & Smaoui (2019), Nazib & Masih (2017), Shah & Rashid (2019), Rashid vd. (2019), Omer (2019), Hamza & Saadaoui (2018), İbrahim (2017), Zulkhibri & Sukmana (2017), Asbeig & Kassim (2015), Muhammad vd. (2014), Macit (2012), Mohsin (2011), Zaheer vd. (2013) ve Said & İsmail (2007) örnek olarak verilebilir. Bu yöntemlerden elde edilen sonuçların büyük çoğunluğuna göre, merkez bankası para politikasındaki değişimler ile hem geleneksel hem de İslami bankaların kredileri ve mevduatları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Çalışmaların analizlerinde çoğunlukla göze çarpan bir başka unsur, geleneksel ve İslami bankaların para politikasına ya da parasal şoklara verdiği tepkilerin karşılaştırılmasıdır. Sonuçlar genel olarak, katılım bankalarının geleneksel bankalardan daha fazla parasal şoklara ve değişimlere tepki verdiği ya da duyarlı olduğu yönündedir. Özellikle Saeed vd. (2023) ve Nechi & Smaoui (2019) gibi güncel çalışmalar, İslami banka oranlarının geleneksel faiz oranlarına (IBOR vb.) güçlü bir şekilde bağımlı olduğunu ve faizsizlik ilkesinin pratikte tam ayrışma sağlayamadığını vurgulamaktadır. Bu durum teorik beklentilerin aksine, katılım bankalarının faiz riski ile karşı karşıya olduğunu göstermektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Katılım bankacılığı, son yıllarda hem küresel finans sisteminde hem de Türkiye ekonomisinde pazar payını artırarak, finansal derinleşmenin ve kapsayıcılığın önemli bir unsuru haline gelmiştir. Bu çalışmada, katılım bankacılığı perspektifinden parasal aktarım mekanizmasının işleyişini ele alan teorik ve uygulamalı literatür kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Yapılan sistematik tarama ve karşılaştırmalı analizler, ikili (dual) bankacılık sistemlerinde para politikasının etkinliği üzerine çarpıcı sonuçlar ortaya koymaktadır.

İncelenen literatürden elde edilen en temel bulgu, faizsizlik prensibiyle çalışan katılım bankalarının, teorik beklentilerin aksine, geleneksel faiz oranlarındaki değişimlerden ve para politikası şoklarından en az geleneksel bankalar kadar, hatta bazı durumlarda daha güçlü bir şekilde etkilendiğidir. Bu durum, katılım bankalarının fiyatlama davranışlarında hâlâ büyük ölçüde geleneksel faiz oranlarını (benchmark) referans almaları ve arbitraj mekanizmalarının etkisiyle açıklanmaktadır. Özellikle Malezya ve Türkiye üzerine yapılan çalışmalar, katılım bankalarının kâr payı oranlarının geleneksel faiz oranlarıyla yüksek bir korelasyon (bağımlılık) içinde hareket ettiğini göstermektedir. Özellikle Saeed vd. (2023) tarafından Malezya örneğinde de kanıtlandığı üzere, katılım bankalarının mevduat ve finansman oranlarının hem kısa hem de uzun vadede politika faizine yüksek oranda bağımlı olması ciddi bir faiz üzerinden arbitraj riski doğurmaktadır (Saeed vd., 2023, s. 1005). Katılım bankalarının ürünlerini fiyatlarken pazar paylarını kaybetmemek adına piyasa faiz göstergelerini dikkate almaları, onları teorik olarak iddia edilen 'faizden yalıtılmış' yapıdan uzaklaştırmakta ve merkez bankası şoklarına en az geleneksel bankalar kadar, hatta Aysan vd. (2018) ve Macit (2012)'nin belirttiği gibi, bazen daha fazla açık hale getirmektedir (Aysan vd., 2018, s. 676; Macit, 2012, s. 11).

Çalışmada ele alınan uygulamalı araştırmalar iki ana grupta değerlendirildiğinde; parasal aktarımın "banka kredileri kanalı"nın (birinci aşama) genel olarak etkin çalıştığı görülmektedir. Merkez bankası faiz kararları, katılım bankalarının fon toplama maliyetlerini ve kredi arzlarını doğrudan değiştirmektedir. Ancak, bu etkinin reel ekonomiye (GSYİH ve çıktı) yansımaları (ikinci aşama) konusunda literatürde, özellikle Türkiye özelinde karmaşık sonuçlar mevcuttur. Bazı çalışmalar, katılım bankaları üzerinden işleyen kredi kanalının çıktı üzerinde anlamlı bir etki oluşturmadığını savunurken, güncel araştırmalar bu etkinin ekonomik konjonktüre (daralma/genişleme dönemleri) göre değişebileceğini ve katılım bankalarının kriz dönemlerinde dengeleyici bir rol üstlenebileceğini ortaya koymaktadır.

Merkez bankalarının para politikası setini oluştururken karşılaşacağı en büyük zorluk, Khatat (2016) ve Kazancı (2020)'nin de belirttiği gibi, ikili sistemin doğasından kaynaklanan karmaşık yapıdır. Katılım bankalarının kâr-zarar ortaklığı yerine ağırlıklı olarak murabaha gibi borçlandırma araçlarına yönelmesi, para politikasının her iki sistem üzerindeki aktarım süreçlerinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle karar alıcılar, makro finansal politikaları kurgularken sadece geleneksel kuralları değil, katılım bankacılığının bu ikili yapıdaki yüksek duyarlılığını ve yapısal kısıtlarını da denkleme katmak zorundadır.

Sonuç olarak, ikili bankacılık yapısına sahip ekonomilerde merkez bankaları, para politikası setini oluştururken katılım bankacılığı sektörünü "pasif" bir oyuncu olarak görmemeli, aksine bu kurumların faiz şoklarına verdikleri yüksek duyarlılığı dikkate almalıdır. Katılım bankacılığının geleneksel sistemin bir kopyası olmaktan çıkıp, faizden tam anlamıyla ayrışabilmesi ve reel ekonomiye özgün katkı sağlayabilmesi için kendi likidite yönetim araçlarını geliştirmesi ve kâr-zarar ortaklığına dayalı ürün çeşitliliğini artırması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- AFFANDI, A. & TAMANNI, L. (2010). Monetary policy shocks and Islamic banks deposits in Indonesian dual banking system after the financial crisis. *Jurnal Keuangan dan Perbankan*, 14(3), 491-500.
- AKHATOVA, M., ZAINAL, M. P. & IBRAHIM, M. H. (2016). Banking models and monetary transmission mechanisms in Malaysia: are Islamic banks different. *Economic Papers: A Journal of Applied Economics and Policy*, 35(2), 169-183.
- AKIN, S., DURAMAZ, S. & KARAA, İ. E. (2022). Katılım bankacılığı parasal aktarım mekanizmasında alternatif bir role sahip midir? Doğrusal olmayan bir yaklaşım. *Academic Review of Humanities and Social Sciences*, 5(2), 275-297.
- AKTEPE, İ. E. (2013). *Sorularla katılım bankacılığı*. İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği. https://www.tkbb.org.tr/upload/sorularla_katirim_bankaciligi_baski.pdf, Erişim Tarihi: 01.05.2026.
- AMAR, A. B., HACHICHA, N. & SAADALLAH, R. (2015). The effectiveness of monetary policy transmission channels in the presence of Islamic banks: the case of Saudi Arabia. *International Journal of Business*, 20(3), 237-260.
- ASBEIG, H. I. & KASSIM, S. H. (2015). Monetary transmission during low interest rate environment in a dual banking system: evidence from Malaysia. *Macroeconomics and Finance in Emerging Market Economies*, 8(3), 275-285.
- ASCARYA, A. (2012). Transmission channel and effectiveness of dual monetary policy in Indonesia. *Buletin Ekonomi Moneter dan Perbankan*, 14(3), 269-298.
- AUDAH, M. T. & KASRI, R. A. (2020). Does Islamic Banking Matter in Transmitting Monetary Policy? Empirical Evidence from Indonesia and Malaysia. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 28(1).
- AYSAN, A. F., DIŞLİ, M. & ÖZTÜRK, H. (2015). Bank lending channel in Turkey: evidence from Islamic and conventional banks. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası.
- AYSAN, A. F., DIŞLİ, M. & ÖZTÜRK, H. (2018). Bank lending channel in a dual banking system: why are Islamic banks so responsive?. *The World Economy*, 41(3), 674-698.
- BAKKAL, H. (2017). Banka kredi kanalının katılım bankacılığında geçerliliği: Türkiye örneği. *International Congress of Islamic Economy, Finance and Ethics Proceedings Book*, İstanbul, Türkiye, 28-29 Ekim, 31-43.
- BASU, R., PRASAD, A. & RODRIGUEZ, S. (2015). Monetary Operations and Islamic Banking in the GCC: Challenges and Options. *IMF Working Paper*, WP/15/234.
- BEN AMAR, A. (2022). On the role of Islamic banks in the monetary policy transmission in Saudi Arabia. *Eurasian Economic Review*, 12(1), 55-94.
- BERNANKE, B. S. & BLINDER, A. S. (1992). The federal funds rate and the channels of monetary transmission. *American Economic Review*, 82(4), 901-921.
- CAPORALE, G. M., ÇATIK, A. N., HELMİ, M. H., ALİ, F. M. & MOHAMMAD, T. (2016). The bank lending channel in a dual banking system: evidence from Malaysia. *Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung*, Discussion Papers 1557.
- CHONG, B. S. & LIU, M. H. (2009). Islamic banking: interest-free or interest-based?. *Pacific-Basin Finance Journal*, 17(1), 125-144.

- DASCI, A. (2020). *Türkiyede katılım bankacılığı bağlamında banka kredi kanalının işleyişi: VAR modeli analizi* (Basılmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEMİRALP, S. & DEMİRALP, S. (2015). The rational Islamic actor? Evidence from Islamic banking. *New Perspectives on Turkey*, 52, 3-27.
- ENGLE, R. F. & GRANGER, C. W. J. (1987). Co-integration and error correction representation. Estimation and Testing. *Econometrica*, 55(2), 251-276.
- ERDOĞAN, S., YILDIRIM, D. Ç. & MERCAN, D. (2016). Türkiye’de banka kredileri kanalının etkinliği: katılım bankaları örneği. *ICOMEF 2016 - International Congress of Management Economy and Policy*, İstanbul, Türkiye, 26-27 Ekim.
- ERGEÇ, E. H. & ARSLAN, B. G. (2013). Impact of interest rates on Islamic and conventional banks: the case of Turkey. *Applied Economics*, 45(17), 2381-2388.
- HAMID, F. S. & YUNUS, N. M. (2019). Bank-lending channel of monetary policy transmission: Evidence from ASEAN. *Global Business Review*, 21(4), 892-905.
- HAMZA, H. & SAADAoui, Z. (2018). Monetary transmission through the debt financing channel of Islamic banks: does PSIA play a role?. *Research in International Business and Finance*, 45, 557-570.
- HUSIN, M. M. (2013). Efficiency of monetary policy transmission mechanism via profit rate channel for Islamic banks in Malaysia. *Journal of Contemporary Issues in Business Research*, 2(2), 44-55.
- İBRAHİM, M. H. (2017). The bank lending channel of monetary policy transmission in a dual banking System. *Journal of Islamic Monetary Economics and Finance*, 2(2), 193-220.
- KABİR, A., SHAH, S. M. A. R., HASSAN, M. K. & İRFAN, M. (2025). The Effectiveness of Monetary Policy Transmission Channels: An Empirical Investigation of SAARC Countries. *Journal of Economic Cooperation & Development*, 46(4), 161-208.
- KASSİM, S. H., YUSOF, R. M. & MAJİD, A. M. S. (2007). Effects of monetary policy shocks on bank loans: A comparison between Islamic bank loans and conventional bank loans in Malaysia. *In The 2nd Islamic Economics Conference*, USIM, Kuala Lumpur, Malaysia.
- KAZANCI, F. (2020). Merkez bankalarının ikili finansal sistemde kullandıkları parasal aktarım mekanizmasına Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası örneği üzerinden faizsiz bir yaklaşım. *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi*, 6(2), 275-311.
- KHATAT, M. (2016). Monetary policy in the presence of Islamic banking. *IMF Working Paper*, WP/16/72.
- LEVIN, A., LIN, C. F. & CHU, C. S. J. (2002). Unit root tests in panel data: Asymptotic and finite sample properties. *Journal of Econometrics*, 108(1), 1-24.
- MACİT, F. (2012). Who responds more to monetary policy, conventional banks or participation banks?. *Journal of Economics Finance and Administrative Science*, 17(33), 10-14.
- MAJİD, M. S. & HASİN, Z. (2014). Islamic banks and monetary transmission mechanism in Malaysia. *Journal of Economic Cooperation and Development*, 35(2), 137-166.
- MOHSİN, H. M. (2011). The impact of monetary policy on lending and deposit rates in pakistan: panel data analysis. *The Lahore Journal of Economics*, 16(SE), 199-213.

- MUHAMMAD, F., RAHMAN, A. A. & SULAIMAN, A. A. (2014). The roles of domestic and foreign Islamic banks in Malaysian monetary transmission. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 7(2), 161-169.
- MUNTHER, S. A. P. & PANE, S. G. (2025). Monetary Policy Transmission in the Financial Sector in Indonesia. In *Proceedings of International Conference on Islamic Community Studies*, s. 249-258.
- NAZIB, N. A. & MASI, M. (2017). The response of monetary policy shocks on Islamic bank deposits: evidence from Malaysia based on ARDL approach. MPRA Paper No. 82094
- NECHI, S. & SMAOUI, H. E. (2019). Interbank offered rates in Islamic countries: is the Islamic benchmark different from the conventional benchmarks?. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 74, 75-84.
- OMER, M. (2019). Monetary policy pass-through, excess liquidity and price spillover: a comparative study of conventional and Islamic banks of Pakistan. *Journal of Islamic Monetary Economics and Finance*, 5(2), 287-320.
- ORHAN, Z. H. (2020). *Kırk soruda katılım bankacılığı*. İstanbul: İktisat Yayınları.
- ÖZULUCAN, A. & ÖZDEMİR, F. S. (2010). *Katılım Bankacılığı*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- PEDRONI, P. (1999). Critical values for cointegration tests in heterogeneous panels with multiple regressors. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, Special Issue (1999).
- PEDRONI, P. (2004). Panel cointegration: Asymptotic and finite sample properties of pooled time series with an application to the PPP hypothesis. *Econometric Theory*, 20, 597-625.
- PHILLIPS, P. C. B. & LORETAIN, M. (1991). Estimating long-run equilibria. *The Review of Economic Studies*, 58, 407-436.
- RAFAY, A. & FARID, S. (2019). Islamic banking system: A credit channel of monetary policy—evidence from an emerging Economy. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 32(1), 742-754.
- RAMLY, A., ADEM, E. S. E. N. & NURJANAH, N. (2025). A Study on the Dual Transmission Mechanism of Monetary Policy in Indonesia. *AT-TASYRI': JURNAL ILMIAH PRODI MUAMALAH*, 17(1), 117-130.
- RASHID, A., SHAH, M. A. R. & MANSOORI, A. (2019). An empirical investigation of the credit channel of monetary policy: Islamic versus conventional banks of Pakistan. *NUML International Journal of Business and Management*, 14(2), 1-15.
- SAEED, S. M., ABDELJAWAD, I., HASSAN, M. K. & RASHID, M. (2023). Dependency of Islamic bank rates on conventional rates in a dual banking system: A trade-off between religious and economic fundamentals. *International Review of Economics & Finance*, 86, 1003-1021.
- SAID, F. F. & İSMAİL, A. G. (2007). How does the changes in monetary policy affect lending behaviour of Islamic banking in Malaysia. *Jurnal Ekonomi Pembangunan*, 12(3), 163-177.
- SHAH, S. M. A. R. & RASHID, A. (2019). The credit supply channel of monetary policy transmission mechanism: an empirical investigation of Islamic banks in Pakistan versus Malaysia. *Journal of Islamic Monetary Economics and Finance*, 5(1), 21-36.

- SUKMANA, R. (2015). Economic sectors sensitivity to Islamic and conventional monetary instrument: case study in Indonesia. *Islamic Economics: Theory, Policy and Social Justice*, 2, 111-120.
- SUKMANA, R. & KASSIM, S. H. (2010). Roles of the Islamic banks in the monetary transmission process in Malaysia. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 3(1), 7-19.
- TKBB (2020). Katılım Bankacılığı Nedir? Nasıl Çalışır?. [Türkiye Katılım Bankaları Birliği. https://tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/TKBB-Katilim-Bankaciligi-Nedir-Brosur.pdf](https://tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/TKBB-Katilim-Bankaciligi-Nedir-Brosur.pdf). Erişim Tarihi: 01.05.2026.
- TKBB (2026). Faizsiz Finans Ürünleri. <https://tkbbegitim.org.tr/tr/sayfa/faizsiz-finans-urunleri-99%20faizsiz%20finans%20%C3%BCr%C3%BCnleri%20tkbb>. Erişim Tarihi: 01.05.2026.
- YUSOF, R. M., WOSABI, M. A. & MAJID, M. S. A. (2008). Monetary policy shocks and Islamic banks' deposits in a dual banking system: a comparative analysis between Malaysia and Bahrain. *Journal of Economic Cooperation and Development*, 30(2), 1-26.
- ZAHEER, S., ONGENA, S. & VAN W., S. (2013). The transmission of monetary policy through conventional and Islamic banks. *European Banking Center*, Discussion Paper 2011-018: 2011-078.
- ZULKHIBRI, M. & SUKMANA, R. (2017). Financing channels and monetary policy in a dual banking system: evidence from Islamic banks in Indonesia. *Economic Notes: Review of Banking, Finance and Monetary Economics*, 46(1), 117-143.